

Příběh intelektu, vůle a víry v Boha

Před 1150 roky přišli Konstantin a Metoděj mezi Slovany

Příběh bratří Konstantina a Metoděje jako bychom všichni znali, dostal se nám pod kůži. Dva bratři z významného rodu ze Soluně, v jejímž okolí žili četní Slované, získali kvalitní vzdělání a věnovali se službě císaři a církvi, což v Byzantské říši té doby jedno jest, vykonali společně významná posláná, hlavně k Chazarům, aby byli nakonec vysláni na základě přání místního vládcce na Moravu šířit tam dále křesťanství. Ne že by tam žádná christianizace neprobíhala, věnovali se jí však „nepořádní“ frančtí kněží, kteří navíc moc neuměli domácí jazyk. Konstantin s bratrem proto vymysleli originální nové písmo, které odpovídalo lépe slovanskému jazyku, jež znali již ze svého domova, přeložili do něj evangelia a mešní ritus. Po několika letech vyučování a působení vůbec se vypravili do Říma, aby tam nechali vysvětit své žáky (nebo chtěli zpět do Konstantinopole?). V Římě byli slavnostně přijati, papež Mikuláš I. schválil slovanskou liturgii, vysvětil na kněze Metoděje a nechal také vysvětit zmíněné žáky, Konstantin ale onemocněl a pod řeholním jménem Cyril zemřel v jednom tamním klášteře.

Metoděj se vracel zpět jen s nedostatečným pověřením, od panonského knížete Kocela byl však poslán zpět do Říma, kde jej papež ustanovil legátem pro slovanské kraje a arcibiskupem panonsko-moravským. Při návratu byl arcibiskup zajat Franky a vězněn tři léta od bavorských biskupů, dokud nezasáhl papež. Poté vykonával Soluňan na Moravě u Svatopluka úřad arcibiskupa, snášeje četná příkoří od proradného kněze Vichinga. V roce 880 byl předvolán do Říma, kde ale obhájil slovanskou liturgii i své pravověří, biskupem se ovšem stal i Viching (v Nitře). Další léta strávil Metoděj u Svatopluka a mj. pokřtil knížete z Čech Bořivoje, zemřel v roce 885 oplakáván svými žáky, které však nechal latinskými kněžími ovlivněný kníže záhy vyhnat. Žáci se pak uchýlili do bulharské říše a zčásti i do Čech, kde pak slovanská kultura ještě pár desetiletí vzkvétala. Co bylo s církví na Moravě, nikdo neví, 10. století je v této zemi temné.

Úsporná řeč legend

Málokdo si však uvědomuje, že drtivá většina informací o obou bratřích pochází z jejich legend, Života Konstantinova (ŽK) a Života Metodějova (ŽM); bývají jen málo přesně označovány jako legendy panonské nebo moravsko-panonské, byť v Panonii či na Moravě mohla vzniknout jen jedna z nich, totiž legenda o Konstantinovi. Jejich autory byli nepochybně žáci obou mužů, u první mohl Metoděj nejspíše podat zásadní informace. Legendy na sebe svým způsobem navazují; i když se v Životě Metodějově stručně připomíná jeho původ a dřívější kariéra, společné akce byly již vylíčeny v životopise jeho bratra. Oba Životy nejsou v žádném případě typickými raně středověkými legendami, byť především u ŽK nechybějí tradiční prvky a postupy byzantské hagiografie. Jde spíše o životopisy s apologetickým nábojem. Zatímco zcela chybějí u legend běžné závěrečné pasáže o zázracích, objevují se slova vášnivé obhajoby díla obou bratří v podobě staroslověnského písma, literatury a především liturgie. Doplnující charakter mají některé další zprávy týkající se především intelektuálního potenciálu Konstantinova a také papežské písemnosti, které přibližují působení Metodějovo po smrti bratra jakožto hierarchy u Slovanů. Mnohá dnes přijímaná fakta nemají bezprostřední oporu v pramenech a vznikla často velmi umnými kombinacemi vědců v posledních dvou stech letech. Mnohé z takových pokusů však končily na slepé koleji ... Oba Životy jsou historiky považovány za vysoce spolehlivé, s čímž lze sice

souhlasit, zároveň je třeba zdůraznit, že o mnohém prostě neinformují. V tomto ohledu vytvářejí obraz poněkud jednostranný, jak tomu u tohoto žánru bývá.

Bratři pocházeli ze Soluně (Thessaloniké), druhého největšího města byzantské říše, jejíž okolí bylo osídleno Slovy. Jejich otcem byl vysoký vojenský důstojník (*drungarios*) Lev, přímý podřízený představeného (*stratégos*) správního okrsku (*thema*), plnicího civilní i vojenské funkce. Slovanský (ani arménský, jak se dokonce objevilo) původ rodičů nelze doložit, byť u matky jej nelze zcela vyloučit. Konstantin měl být nejmladším ze sedmi dětí. Kombinací s dalšími prameny lze dospět k poznatku, že se Konstantin narodil někdy v letech 826-827, zatímco jeho bratr Michael, pozdější Metoděj, již kolem roku 815.

Konstantin si prý již v sedmi letech ve snu vybral za nevěstu Sofii, Boží moudrost – jde ovšem o prvek navýsost hagiografický. Jeho oblíbeným církevním učitelem se měl stát Řehoř z Nazianzu, zastánce trojičního dogmatu, konstantinopolský patriarcha a poté poustevník. Na přímluvu logotheta Theoktista, vlastně prvního ministra, byl přijat na studia do Konstantinopole, kde se vzdělával na tamní císařské univerzitě v gramatice, geometrii, dialektice a vši filozofii, rétorice, aritmetice, astronomii a muzice a znalosti antických autorů. Jeho učiteli byli Lev Matematik a Fótios, muž, s ním do značné míry spojí v budoucnu svůj osud. Konstantin měl odmítnout světskou kariéru nabízenou Theoktistem, svolil však stát se knihovníkem (*chartofylax*) konstantinopolského patriarchy, vlastně představeným jeho úřadu, pravděpodobně se svěcením jáhna. Patriarchou byl tehdy syn bývalého císaře Michaela I. Ignatios, muž sic zbožný, málo však vzdělaný a studiu nepřející. A tak Konstantin po krátké době úřad opustil a beze slova zmizel v klášteře na březích Bosporu, kde jej našli až po půl roce. Asi v roce 850 pak přijal, opět s logothetovou podporou, místo profesora filozofie na univerzitě, které předtím uvolnil jeho učitel Fótios směřující do císařské kanceláře. S tímto obdobím se nejspíše pojí Konstantinovo přízvisko Filozof. Podle ŽK měl na otázku, co je to filozofie, odpovědět takto: „Poznání věcí božských i lidských, nakolik se může člověk přiblížit Bohu, neboť učí člověka, aby byl svými skutky obrazem a podobností toho, který ho stvořil.“

O rok později, ve věku čtyřadvaceti let přijal pověření vést diskusi o křesťanství se zástupci Arabů z oblasti dnešní Sýrie, pak ale žil po nějakou dobu jako poustevník, aby se následně uchýlil ke svému staršímu bratru Metodějovi, který byl mnichem v klášteře Polychron na hoře Olympu v maloasijské Bithýnii, vlastně nepříliš daleko, jižně od Konstantinopole. Druhá legenda, vlastní Život Metodějův, toho o mladších letech svého hrdiny neříká mnoho: vznešený rod, ušlechtilá podoba či spíše ztepilá postava, právní vzdělání, správa jakési oblasti osídlené Slovy (*knjaženyije Slovensko*), zpravidla se uvažuje o kraji kolem řeky Strymon severně od Soluně. Šlo zřejmě o archontii, do jisté míry autonomní jednotku v rámci soluňského thematu, kde Metoděj patrně vykonával úřad po dlouhých 13 let (asi 843-856). Pak se ale postavení vzdal a vybral si černé roucho mnicha na hoře Olympu (turecky Uludag, 2543 n. m.), v jednom z mnoha tamních klášterů vytvářejících v podstatě souvislé osídlení, ne nepodobné pozdější mnišské „republice“ na hoře Athos. Zda měl jeho odchod do kláštera Polychron (též Polychronion či Polychnion) a následný příchod bratra souvislost se státním převratem, který roku 856 proběhl, je do značné míry pravděpodobné. Tehdy nechal ctižádostivý bratr císařovny Theodory Bardas zavraždit se souhlasem mladého císaře logotheta Theoktista, protektora obou bratří, a stal se regentem. Záhy se dostal do sporu s patriarchou Ignatiem, který byl roku 858 donucen k rezignaci. Novým patriarchou byl zvolen Konstantinův učitel Fótios, který se ale vlastního převratu nezúčastnil. Jeho volba všemi hlasy synodu začala být vzápětí zpochybňována radikálními přívrženci Ignatiiovými. A právě Fótios doporučil někdy v půli roku 860 svého žáka, když bylo třeba vyslat poselství k Chazarům, turkickému kmeni sídlícímu mezi dolními toky Volhy a Donu, který byl v té době již částečně judaizován. Na této cestě jej měl doprovázet i bratr Metoděj. Od onoho

prevratu se vlastně začnou osudy obou bratří podivuhodně proplétat se závažnými politickými událostmi doby a na to by se nemělo nikdy zapomínat.

Za Chazary i ostatky sv. Klimenta

S Chazary udržovala Byzanc přátelské vztahy již v první polovině 9. století, po polovině věku začalo říši ohrožovat reálné nebezpečí v podobě varjažských Rusů (Rhósů), kteří v červnu 860 nějakou dobu blokovali hlavní město, a tak mělo Konstantinovo posláni nepochybně dvě stránky, náboženskou směřující proti postupu požidovšťování tohoto nehebrejského plemene, a politickou, spočívající ve vytváření možného nárazníku proti varjažským přepadům. Zimu trávili bratři na byzantském Chersonésu, kde se měl Konstantin zdokonalovat v hebrejštině a dokonce samaritánské aramejštině, z hlediska současníků však bylo nejvýznamnějším počinem nalezení ostatků sv. Klimenta, třetího nástupce sv. Petra na římském stolci, údajně žijícího v posledním desetiletí prvního století. Šlo o pozdní tradici, která zřejmě smísila římského biskupa se stejnojmenným chersonéským světcem, Konstantin však věřil, že se ostatky Klimenta Římského nacházejí v malém zříceném kostelíku na poloostrově (či ostrově), který zaplavovalo moře. V doprovodu místního biskupa, kněží a lidu 30. ledna 861 dopluli na místo v čase odlivu, kopali za zpěvu posvátných hymnů a našli rakev i s kostrou domnělého světce. Relikvii pak vzali s sebou na další cestě k Chazarům přes Kaspické moře. ŽK velmi podrobně popisuje disputace, jež Konstantin vedl na dvoře chakanově se židovskými učenci (obsah disputací měl později Metoděj přeložit z řečtiny do staroslověnštiny), výsledkem měl být dobrovolný křest dvou set Chazarů, blahosklonné písemné chakanovo poselství císaři i osvobození dvou set řeckých zajatců. Christianizační rozměr zřejmě nelze podceňovat, neboť i později uvádí přítel bratří papežský bibliotekář Anastasius, že byl Konstantin poslán císařem k Chazarům „kázat Boží slovo“. Právě Anastasiův dopis velletrijskému biskupu Gauderichovi dokazuje poměrně vysokou spolehlivost líčení chazarské misie a objevu ostatků v ŽK i vlastní Konstantinově legendě o nalezení ostatků (tzv. Chersonské legendě).

Po návratu podal Konstantin zprávu císaři a jeho okolí a uchýlil se podle ŽK k chrámu sv. Apoštolů, kde nejspíše působil v rámci patriarchální akademie opět jako vyučující. O Metodějovi říká ŽM, že mu byla po úspěšné misi císařem a patriarchou nabídnuta hodnost arcibiskupa, on však odmítl, a tak jej alespoň učinili igumenem (opatem) v jeho domácím, prý dosti bohatém klášteře Polychron, kde zpravidla pobývalo více než 70 mnichů s kněžským svěcením (*hieromonachoi*).

Na Moravu k Rastislavovi

Někdy ve druhé půli roku 862 dorazilo do Konstantinopole poselstvo moravského knížete Rastislava (a jeho příbuzného Svatopluka - ŽM), aby požádalo byzantské veličiny o vyslání autoritativního biskupa a učitele (ŽK), jenž by srozumitelně vyložil křesťanskou víru. Podle slov knížete Rastislava uvedených v ŽK byli Moravané již předtím pokřtěni, což odpovídá informacím pozdějších latinských pramenů, že křest Moravanů, patrně však jen jejich elit, provedl kolem roku 830 pasovský biskup Reginhar. Podle ŽM byl jedním z důvodů žádosti neutěšený stav vyplývající z rozdílné nauky „křesťanských učitelů z Vlach, z Řecka a z Němec“, tedy kléru, který přicházel na moravské území z oblasti Akvileje, byzantské Dalmácie a východofranckého Bavorska. Papežská bula Gloria in excelsis z roku 869 dochovaná ovšem jen ve staroslověnském překladu v ŽM, někdy neoprávněně považovaná za padělek, také říká, že osloven byl nejdříve římský papež; z dalšího však plyne, že ten se k žádosti postavil negativně. Je nutné připomenout, že na základě křtu a dalších aktivit považoval zemi Moravanů za své misijní území pasovský biskup, podobně jako řezenský biskupství posuzovalo svůj vztah k Čechům, jejichž čtrnáct knížat v roce 845 pokřtilo, aniž by

se ovšem křesťanství v této zemi nějak dále rozvíjelo. Nárok salcburského arcibiskupa na Pannonii byl zase založen na starém rozhodnutí Karla Velikého, jdoucím proti zájmům Říma. Misionářská činnost Salcburku se rozvíjela nejdříve v Nitře a poté od roku 850 v Blatnohradě (*Mosapurc*), centru vazalského knížectví Pribiny a Kocela (Chezila) u dolního Balatonu. Rastislavova žádost o zdokonalení domácího křesťanství byla pravděpodobně motivována krom náboženských také cíly politickými: na konci procesu mělo být dosaženo církevní nezávislosti na Pasovu, jehož exponentem v zemi byl nepochybně arcikněz (podobně sídlil v Blatnohradě salcburský arcikněz), a tím pádem na východofrancké říši. Rastislav chtěl s nejvyšší pravděpodobností vlastní církevní provincii v čele s metropolitou a té se mu od Pasova ani Salcburku nemohlo nikdy dostat.

Konstantin se pustil do zajímavého intelektuálního experimentu: společně s pomocníky vyvinul nové písmo odpovídající lépe slovanským hláskám a přeložil do slovanštiny perikopy; až na Moravě došlo k překladu byzantské liturgie sv. Jana Zlatoústého a euchologia, posléze pak římského mešního ritu sv. Řehoře Velikého, ovšem přes jeho řecký překlad (liturgie sv. Petra). Přes Balkán cestovali bratři po Via Egnatia do Drače, do byzantských Benátek lodí a poté po jantarové stezce na Moravu, kam přibyli nejspíše v pozdním podzimu 863. Po čtyřiceti (ŽK) měsících působení, kdy jejich hlavní činností nebylo provádění křtů a katechizace (nebyli ostatně kněžími, nýbrž jen jáhny), ale vyučování slovanských žáků vhodných k duchovní službě, se vypravili zajistit jim svěcení. Lze sice spekulovat, co bylo jejich cílem, s pravděpodobností blížící se jistotě to však byl Řím, kam přinášeli ostatky sv. Klimenta, s jejichž pomocí doufali v dosažení úspěchu svého neobvyklého misijního pokusu (u vědomí staré podřízenosti Pannonie stolci sv. Petra). Cestovali ovšem přes Kocelův Blatnohrad, kde strávili patrně několik měsíců a také zde začali vyučovat nové žáky.

Moravané v té době na jihu sousedili s Bulhary, u nichž se projevil zájem o křesťanství. Pro Byzanc šlo o problém kardinální, s Bulhary měla dlouhodobé problémy a christianizace by mohla přinést zlepšení vztahů. V roce 864 přijal jejich chán Boris křest z Byzance, pak ovšem začal hledat spojení s Římem. Role obou bratří na Moravě měla proto souvislost s nábožensko-politickými posuny v celé oblasti. Na cestě do Říma vedli v Benátkách disputace s odpůrci slovanštiny jako liturgického jazyka; na rozdíl od nich Konstantin obratně zdůvodňoval patričnost chvály Boha v národních jazycích. Před Řím jim vyšel vstříc sám papež Hadrián II., protože relikvie jeho dávného předchůdce byly převzácným darem.

Posvětil také v kostele P. Marie Fatné (St. Maria Maggiore) slovanské knihy, schválil písmo i liturgii v uvedeném jazyce a posvětil Metoděje na kněze. Biskupové Gauderich a Formosus vysvětili také několik málo učedníků a spolu s jedním ze suburbikálních biskupů Arseniem a bibliotekářem Anastasiem byla slovanská liturgie sloužena v kostelech sv. Petra, sv. Petronily a sv. Ondřeje. Vše směřovalo k úplnému úspěchu, kdyby ... Kdyby již beztak churavý Konstantin nevstoupil u vědomí blížící se smrti do kláštera sv. Klimenta, kde přijal řádové jméno Cyril (*Kyrillos*), a nezemřel tam 14. února 869. Ještě předtím se však oběma dostalo zpráv, že v Konstantinopoli zavraždil Michala III. jeho nedávno přijatý spoluvládce Basileios I. a namísto Fótia uvedl do úřadu patriarchy opět Ignatia.

Neblahé správy byly příčinou dlouhého pobytu bratří v Římě a ani ve finále nepřinesly po Konstantinově smrti kýžený výsledek. Metoděj získal pověření papežského legáta, avšak bez biskupského svěcení byla jeho pozice vratká. Vracel se na Moravu, opět před Blatnohrad. Tam ovšem, u knížete Kocela, vzklíčila podle ŽM téměř geniální myšlenka, kterou papež přijal v rámci ambic svého stolce za svou. V Pannonii přece kdysi existovalo biskupství se stolcem v Sirmiu, jež ale bylo roku 582 zcela zničeno Avary a – podle velmi vágní tradice – tam býval biskupem jeden z Ježíšových sedmdesáti učedníků, sv. Andronikos. Lze proto obnovit i tehdy k Římu připásané biskupství pannonské a tím zvýraznit papežský nárok na celé Illyrikum. Ke Kocelovi se proto Metoděj vracel jako biskup pannonský a titul arcibiskup se vázal k jeho dignitě papežského legáta. S rozvráceným Sirmiem ale nepochybně neměl

vůbec nic společného ... Jeho legační pověření se však týkalo všech Slovanů v oblasti, především ale těch moravských.

Metoděj se vrátil ke Kocelovi do Blatnohradu, který mezitím opustil salcburský arcikněz, patrně na protest proti přicházejícím novotám. Kocelovo sídlo skýtalo hlavně slovanské misie nebývalý komfort. Nacházely se zde tři kostely: P. Marie, který postavil Kocel ve svém dvorci (vysvěcen 850), sv. Hadriána, vlastně martyrium tohoto světce vystavěné salcburským arcibiskupem v letech 853-855, a konečně sv. Jana Křtitele. Obzvláště poutní kostel sv. Hadriána převyšoval stavební a uměleckou kvalitou vysoko všechny svatyně nalezené archeology na Moravě. Tam ostatně došlo na jaře 870 k zásadnímu zvratu, Svatopluk svrhl strýce Rastislava a vydal ho Frankům, kteří obsadili zemi. V tomto rozjítřeném čase se neznámo jakým způsobem ocitl v zajetí pasovského biskupa Hermanaricha také Metoděj. V listopadu 870 uspořádali bavorští biskupové jakousi synodu, na níž odsoudili Metoděje, ač obhajoval svoje postavení právem stolce sv. Petra, jako uzurpátora a uvěznili jej. Dva a půl roku byl arcibiskup držen v ponižujících podmínkách v klášteře Reichenau. Mezitím převzal Svatopluk vládu na Moravě, z níž byli pravděpodobně za předchozího protifranckého povstání vyhnáni bavorští duchovní. Přítomnost vlastního biskupa tak byla žádoucí. O zajetí Metoděje se dozvěděl papež Jan VIII. a pověřil ankonského biskupa Pavla, aby zasáhl proti jeho věznilům a Metoděje poslal „ke Svatoplukovi“; zároveň však prostřednictvím zmíněného legáta zakázal slovanskou liturgii. Metoděj byl skutečně osvobozen a vracel se, nikoli zatím na Moravu, ale do svého oblíbeného Blatnohradu. Teprve po míru, který uzavřel v roce 874 Svatopluk s Ludvíkem Němcem ve Forchheimu, se Metoděj přesunul na Moravu (někteří autoři míní, že ještě později, to je však nepravděpodobné). „I přijal jej Svatopluk se všemi Moravany a svěřil jeho péči všechny kostely a duchovní na všech hradech (ŽM).“

Vznik moravské církevní provincie

Vztah knížete a arcibiskupa měl však v dalších letech daleko do ideálu. Svatopluk horující pro latinskou bohoslužbu poprával sluchu opět přichýleným franckým kněžím, nejvíce jistému Vichingovi, kteří Metoděje obviňovali z nejrůznějších úchylek (liturgie, spor o filioque, penitenciální praxe). Vyloučit také nelze, že oba muži měli rozdílné představy o charakteru a fungování církve – Svatopluk patrně zastával francké představy vycházející z pojetí „Eigenkirche“, kde zakladatel s církevním majetkem nadále nakládal, Metoděj pod byzantským vlivem prosazoval patrně plnou držbu kostelů i příjmů církví. Na základě stížností přednesených knězem Janem z Benátek, jinak papežovým diplomatem působícím také u Chorvatů a Bulharů, byl Metoděj předvolán do Říma; ve stejnou dobu tam docestoval i Viching. V Římě se ovšem arcibiskup dokázal skvěle obhájit, Jan VIII. pak vydal v červnu 880 bulu známou jako *Industriae tue*, jejímž příjemcem je *Sfentopulchus gloriosus comes*, tedy sám a jediný Svatopluk. Nejen, že je zde Metoděj označen dosud neznámým a neužívaným titulem „nejdůstojnější arcibiskup svaté církve moravské“, ale je uznán za zcela pravověrného v absolutním souladu s římskou věroukou, pročež je mu předána svěřená *ecclesia dei* k řízení. Je potvrzena Metodějova arcibiskupská hodnost i výlučné postavení. Na biskupa nitranské církve byl ovšem též vysvěcen Svatoplukem vyslaný Viching a nadto měl být knížetem se souhlasem Metodějovým poslán schopný kněz či jáhen, jenž by byl vysvěcen na biskupa jiného kostela, vhodného k povýšení na biskupský. Pak, říká papež, může arcibiskup s oběma biskupy zřizovat biskupství v jiných vhodných místech. Povolena byla také slovanská liturgie, jen s výminkou, že evangelium mělo nejdříve zaznít v latině. Svatopluk a jeho blízcí mohli poslouchat latinské mše.

Tím byla fakticky založena moravská církevní provincie, jejímž metropolitou se stal Metoděj. Podle kanonických pravidel mu měli asistovat dva sufragáni, nitranský Viching a další,

Svatoplukem vybraný. Tři biskupové by pak na území pod Svatooplukovou vládou, kterému se již v úvodu buly dostalo ochrany sv. Petra, institutu později používaného, skutečně mohli zřizovat nová biskupství. Další vývoj situace ale ukazuje, že tohoto stavu nebylo nikdy dosaženo.

Viching si z Říma pospíšil a předložil Svatooplukovi padělanou písemnost, podle níž se stal jakýmsi kurátorem nehodného Metoděje. Ten si stěžoval papeži, který novým listem z konce března 881 vše uvedl na pravou míru. Po návratu z Říma měl Metoděj před sebou ještě pět let. Mnoho nebo málo? Teprve nyní byl sídelním arcibiskupem v čele církevní provincie. Teprve nyní má smysl otázka, se kterým kostelem se tato hodnost pojila. V době předchozí totiž mohl využívat více kostelů, což nepochybně také dělal. V posledních letech Metoděj ještě jednou navštívil Konstantinopol na pozvání císaře Basileia, setkal se také s opětovně nastoleným patriarchou Fótiem. Přeložil písmo svaté, s výjimkou knih Makabejských. Pokřtil českého knížete Bořivoje. Řídil sobě svěřenou církev navzdory udavačskému Vichingovi a nepřejícímu knížeti. Dne 6. dubna 885 zemřel. „Učedníci jej zavinuli do rubáše a učinili mu důstojné pocty, smuteční obřady vykonali latinsky, řecky a slovansky a pochovali jej v katedrálním chrámu. I přidružil se k svým otcům a patriarchům a prorokům a apoštolům, učitelům a mučedníkům (ŽM).“

Svatopluk s Vichingem poté fakticky destruovali dílo Konstantina a Metoděje, když vyhnali jejich žáky a nenávist franckého kněze šla tak daleko, že insinuoval mrtvého Metoděje u papeže z krivopřísežnictví, čemuž stávající římský biskup, zdá se, ochotně uvěřil. Nakonec Viching Svatoopluka opustil a ten zůstal na sklonku života bez biskupa. Slovanskou liturgii se pokusili udržet při životě čeští Přemyslovci a bohatě rozkvetla v Bulharsku, to je však již jiný příběh ...

LITERATURA

F. Dvorník, *Byzantské misie u Slovanů*, Praha 1970; L. Jan, *Stará Morava mezi Východem a Západem*, in: Svatý Prokop, Čechy a střední Evropa, ed. Petr Sommer, Praha 2006, s. 251-264; L. Jan, *O smysl příběhu bratří Konstantina a Metoděje*, in: Hanuš, Jiří a kolektiv: *Christianizace českých zemí ve středoevropské perspektivě*, Brno 2011, s. 100-115; D. Kalhous, *K významu sirmijské a apoštolské tradice při formování episkopální organizace na Moravě*, in: Galuška, Luděk – Kouřil, Pavel – Mitáček, Jiří, *Východní Morava v 10. až 14. století*, Brno 2008, s. 43-52; R. Marsina, *Církevná organizácia na Vel'kej Morave*, in: Galuška, Luděk – Kouřil, Pavel – Měřínský, Zdeněk (eds.), *Velká Morava mezi Východem a Západem. Großmähren zwischen West und Ost. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. Uherské Hradiště, Staré Město 28. 9. – 1. 10. 1999*, Brno 2001, s. 291-304; F. Pastrnek, *Dějiny slovanských apoštolů Cyrilla a Methoda s rozborem a otiskem hlavních pramenů*. Praha 1902; J. Vašica, *Literární památky epochy velkomoravské*, Praha 1966; V. Vavřínek, *Církevní mise v dějinách Velké Moravy*. Praha 1963; R. Večerka, *Moravské země veliký občan, sláva a chlouba. Sv. Metoděj Soluňský*, in: *Osobnosti moravských dějin (1)*, Brno 2006, s. 17-25.

Prof. Mgr. Libor Jan, Ph.D.

Pracuje v Historického ústavu FF MU v Brně. Věnuje se dějinám vrcholného středověku českých zemích, především závěru přemyslovského období, dále nejstarším dějinám církevním, správní problematice, historii Moravy i rytířských duchovních řádů. Je autorem publikací *Vznik zemského soudu a správa středověké Moravy* (Brno 2000), *Václav II. a struktury panovnické moci* (Brno 2006) a editorem mnoha sborníků a kolektivních monografií.